

Voorwoord

Opgeteld zijn olie, steenkool en aardgas verantwoordelijk voor een aandeel van 86,4% in de wereldwijde energieopwekking.¹ Alhoewel deze brandstoffen op dit moment de belangrijkste bron van energie zijn, wordt het verbruik ervan voor u en de wereld om u heen minder aantrekkelijk. Omdat de vraag snel toeneemt en het aanbod afneemt, stijgen bijvoorbeeld de prijzen van fossiele brandstof. Dat maakt deze energiesoort economisch steeds minder interessant. Bovendien veroorzaakt het verbruik van fossiele brandstoffen het broeikasgas CO₂, dat verantwoordelijk is voor klimaatverandering op aarde.^{2,3,4} De productie en het verbruik van energie moeten daarom de komende decennia verduurzaamd worden. Hierdoor zullen bedrijfsprocessen zichtbaar en fundamenteel veranderen.

De CO₂-voetafdruk van een organisatie is de stempel die zij achterlaat op de aarde als gevolg van het verbranden van fossiele brandstoffen. Zo'n CO₂-voetafdruk plaatst zij bijvoorbeeld door het verwarmen van een pand met aardgas of door transport met voertuigen die gebruikmaken van diesel of benzine. CO₂-neutraal ondernemen betekent dat een organisatie verantwoordelijkheid neemt voor haar CO₂-voetafdruk. Dit doet ze door verbruik van fossiele brandstoffen te vermijden, het overige verbruik te reduceren, zelf duurzame energie op te wekken en resterende, nog niet te reduceren CO₂-uitstoot te compenseren. Ideaal is het wanneer uiteindelijk geen enkel gebruik van fossiele brandstof meer nodig is en u een overschot aan zelf opgewekte duurzame energie kunt leveren aan bedrijven bij u in de omgeving.

Steeds meer organisaties starten met CO₂-neutraal ondernemen. Ook geven (inter)nationale richtlijnen en standaarden aandacht aan energiebesparing en CO₂-reductie. Zo zijn ze allebei onderdeel van de ISO-richtlijn 26000, de ISO 14001-norm, de CO₂-prestatieladder en de MVO-prestatieladder. Op zowel gemeentelijk, provinciaal als landelijk niveau worden allerlei programma's en campagnes gestart om burgers en bedrijven bewust te maken van de gevolgen van hun handelen voor het klimaat en ze te stimuleren efficiënter en duurzamer om te gaan met energie. De norm is gezet. De samenleving verwacht van steeds meer organisaties dat zij hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen en een eigen klimaatbeleid voeren.

Veel bedrijven en overheidsorganisaties staan nog maar aan het begin van CO₂-neutraal ondernemen en voor hen is dit praktische handboek dan ook bijzonder nuttig. Ons vijfstappenplan gaat u gestructureerd en met veel voorbeelden en tips begeleiden in het managen van de CO₂-voetafdruk van uw organisatie. Dit zijn onze vijf stappen:

- Stap 1. Het berekenen en monitoren van de CO₂-voetafdruk**
- Stap 2. Het reduceren van het energieverbruik**
- Stap 3. Het restant van de benodigde energie duurzaam opwekken**
- Stap 4. Het compenseren van (nog) niet te reduceren broeikasgassen**
- Stap 5. Communicatie over CO₂-neutraal ondernemen**

Nadat u deze vijf stappen heeft doorgenomen en zich de praktische voorbeelden daarbij eigen heeft gemaakt, formuleren we in het laatste hoofdstuk van dit boek nog een aantal voorbeelddoelstellingen. Deze gebruikt u om een eigen streven naar CO₂-neutraal ondernemen vast te leggen en daar uw strategie (het vijfstappenplan) op af te stemmen.

Maar we beginnen dit boek met vijf redenen om vandaag nog te starten met CO₂-neutraal ondernemen. Mochten u of uw directie nog niet overtuigd zijn van de noodzaak, dan kunnen deze inzichten u helpen om actief te worden met energiebesparing en duurzame energieopwekking. Bént u al overtuigd en gemotiveerd om direct en praktisch aan de slag te gaan? Start dan met de eerste stap van ons vijfstappenplan, te vinden in hoofdstuk 2.